

SECTION 17. SOCIOLOGY AND STATISTICS

Шедяков Володимир Євгенович

доктор соціологічних наук, кандидат економічних наук
незалежний дослідник
Україна

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГІГІЄНИ СУСПІЛЬСТВА ТА ЛЮДИНИ У ЗДІЙСНЕННІ СОЦІАЛЬНОГО ПРОГРАМУВАННЯ

*Найприкріше, що в інформаційній
війні завжди програє той,
хто каже правду,
він обмежений правдою,
брехун може нести все, що завгодно*
Роберт Шеклі

Враховуючи загальну включеність до повені інформації та її часту «зарядженість» відповідно до інтересів власників каналів, питання міцності як доступу до потрібних відомостей, так і захисту від «отруених джерел» стають кардинально важливими для суспільного та індивідуального самопочуття [1-5]. Ставлення до інформаційних мембран – ідентифікатор характеру помислів. Удосконалення організаційно-управлінських комбінацій на основі розкриття та оволодіння новими особливостями роботи з інформаційним простором потребує відпрацювання інформаційних каналів та розширює можливості впливу. Зрозуміло, проведення ефективного соціально-політичного та політико-економічного програмування на суспільному та індивідуальному рівнях потребує культивування звички до неухильного дотримання інформаційної гігієни. Отже інформаційна гігієна – важлива складова частина виведення на середовище розвитку людини та суспільства. У свою чергу, соціокультурне наповнення історичної товщі надає достатні засоби забезпечення інформаційного суверенітету, але може бути застосовано і з маніпулятивною метою. Для досягнення високого напруження усвідомленої громадянської активності нині доводиться вміти користуватися загальносвітовими досягненнями, проте, відкидаючи шкідливі сили, ґрунтуючись, зокрема, на вітчизняній ціннісно-смісловій картині дійсності. Формування чіткої відповіді на провідні запити епохи включає і культурно-ідеологічну площину, зокрема, створення та культивування благодіючих символів, що дозволяють ненасильно асоціювати людське розмаїття. Зрозуміло, з інтегруванням і традиційних ціннісно-сміслових комплексів, зокрема, – збережених традиційними релігіями. Формування вектора трансформацій історичної глибини та масштабу може суттєво спотворюватися дводумством, брехнею та множинністю стандартів в оцінці дій офіційних осіб та коментаторів подій [6-14]. Отже необхідність підтримки інформаційної гігієни – умова захисту чистоти помислів від спотворення та маніпулювання. При цьому потрібно і забезпечувати благодіюче для сприйняття та роботи з інформацією середовище та готувати людину до життя серед інформаційних потоків. На

перший план виходять постійна модернізація інформаційної інфраструктури, створення «розумних» інформаційних мембран, вироблення самостійності мислення та критичності сприйняття, вбирання ціннісно-сміслових комплексів свого культурно-цивілізаційного світу. Знання їх особливостей створює підстави використання у своїх цілях конкретних ситуацій; відмова ж від стратегії перетворює із суб'єкта історії на об'єкт зовнішнього маніпулювання [15-21].

Разом з тим, підтримка суб'єктності виявляється невід'ємною від забезпечення інформаційної гігієни; саме успішне входження у потік історичних перетворень потребує можливості прийняття та реалізації рішень на користь народу свого культурно-цивілізаційного світу [22-33]. З посиленням у глобальному масштабі рис суспільства пізнання посилюється роль інформаційної сфери у комбінаціях індивідуального та соціального полілогу – чому сприяють нові медіа, соціальні мережі тощо. Ойкумена, як і раніше, зберігається і розвивається силами моральної саморегуляції, що розвивається з ментальних матриць народу в процесі набуття історичного досвіду та освоєння соціокультурної спадщини. Саме моральні стрижні через традиції, підвалини, звичаї створюють, організують та оберігають суспільство та його історичну суб'єктність. Будь-яка реальність несе у собі червоточину недосконалості. Тільки ідеальне (зокрема, нездійснене) зовсім, але й воно не захищене від підміни. Лише позбавляючись суєти суєт фізичного тіла, душа входить у цілісність духу. Так, перегляд практико-теоретичних підстав – важливий фактор поєднання наступності та нововведень у розвитку: якщо зі створенням та підтримкою соціального порядку в нових умовах запізняться / не впораються національні держави, це зроблять (у своїх інтересах) монополії, насамперед – цифрові, що зрослися із Заходом, гіганти. Насаджуваний фаворитами суспільної парадигми підхід пов'язаний з розумінням демократії як влади міжнародних корпорацій (передусім, «великої цифри») через глобалістську псевдо-ліберальну повістку. Відповідно, одним із небезпечних стандартних засобів зламування ідеологій, хаотизації суспільства та підпорядкування населення та держави диктатурі панівних егоїстичних інтересів виступає тоталітарна концепція псевдо-лібералізму (кардинально відмінного від лібералізму, який колись висвітлив зорю високого Модерну). У свою чергу використання жупелів «боротьби за клімат», «зеленої економіки», «альтернативних джерел» розглядається як пристойний привід, що приховує механізми гальмування та стримування.

Як показала практика, найбільш руйнівними для соціальної спільності стали привнесені ідеї:

- протиставлення Малої та Великої Батьківщини, а також людей різних народів; абстрактне сприйняття людини з оцінкою не за особистими обдаруваннями та внеском у розвиток, а за формальним віднесенням до народності, культури, віри, мови тощо;

- втрати співвіднесення себе з історичною перспективою та почуття історичної відповідальності (що призводить до байдужості до соціального надбання та готовності змінити місце постійного проживання);

- фетишизації особистого комфорту та спокою.

Збереження своєї ідентичності та забезпечення довготривалих процесів розвитку передбачає і зміцнення базових ціннісно-сміслових комплексів культурно-цивілізаційного світу та підвищення рівня забезпечення прав і свобод кожного. Отже творчі цілі «ми збудуємо, ми створимо, ми зможемо» повинні прийти на зміну споживчим, паразитичним, утримансько-дитячим «нам дадуть, нам дозволять, нас приймуть». Вивчення ціннісно-сміслових організацій різних типів господарських спільнот та культурно-цивілізаційних світів, а також альтернативних підходів, що надаються соціально-економічною компаративістикою при характеристиці функціонування та розвитку систем та безсистемних цілісностей демонструє вплив на ефективність нової модернізації балансу між національними та історичними особливостями організації провідних ресурсних баз

науково-освітньо-виробничих комплексів та адаптаційними можливостями. Ослаблення якості ойкумени (в т.ч. за допомогою підриву традиційних цінностей) та кількості популяції (зокрема, за рахунок зштовхування у військових конфліктах та пандемій) загрожують зміною геостратегічної ситуації.

Разом з тим, грамотно розпорядитися інформацією не менш важливо, ніж її отримати або усвідомити її зміст. Подолання управлінської кризи – безумовно необхідний крок в розкритті наявного потенціалу при опорі культурно-цивілізаційного світу на власні сили, переході від концентрації зусиль на саморекламі та віртуальних зрушень до розвитку реального сектору. Успішний розвиток державної стратегії передбачає уточнення методології та ресурсних баз моделювання соціально-економічних процесів. Кардинальне ж ускладнення середовища, логіки та взаємодії потоків трансформацій стягує адекватного інструментарію аналізу, прогнозу та конструктивних впливів. У цих умовах глибина і своєрідність трансформацій зумовлюють появу комплексніших проблем, завдань і потребують нових механізмів управління. Причому зовнішні та внутрішні динаміки, тренди мікро- та макрорівнів помітно впливають одна на одну. Відбір та освоєння одержуваних даних перетворюється під тиск як зовнішніх, а й внутрішніх об'єкт-суб'єктних параметрів. Характерні для країн, що деградують, вузькість інтересів і недостатність горизонту мислення населення формують убоге розуміння цілей і цінностей. Сприйняття світу виключно крізь призму вузькогоспичних інтересів не лише примітивує, викривляє картину світу, а також й спотворює характер індивідуальної та соціальної практики, не дозволяючи налагоджувати гнучких командних дій та індивідуальних протистоянь партнерів та конкурентів. Для цих цілей використовують, зокрема, практики форсайту та івент-аналізу, SWOT (strengths, weaknesses/limitations, opportunities, threats) – сильні сторони, слабкі сторони/обмеження, можливості та загрози, TAIDA (tracking, analyzing, imaging, deciding, acting) – спостереження, аналіз, створення образу, прийняття рішення, дія; статичні та динамічні моделі; трендові та імітаційні підходи; організаційно-управлінські стратегії та вимоги просвітництва, діалогу; консультації чи реєстрації; факторні та кластерні методи розвитку. Вкрай важливо при цьому дотримуватися багатоваріантності та альтернативності, цілісності, послідовності та безперервності, синергетичності, відображення рівня морально-вольових якостей, поєднання ринкових та позаринкових засад, духовного та матеріального аспектів, соціальних та індивідуальних пластів, циклічності та поступальності, прогресу та регресу, форм відчуження та творчості. Таким чином можна добиватися достовірності, точності та обґрунтованості результатів. У культурно-цивілізаційному світі як цілісності кардинально розширюються об'єктивні підстави підвищення багаторівневого розмаїття. Посиллює суспільне звучання формула «творча багатолікість – життя, однаковість – спотворення у прокрустовому ложі та смерть». Живе суперечливо, розвиток здійснюється через вирішення протиріч. Відсутність протиріч – вірна ознака зупинки та смерті, але й антагонізм може загрожувати анігіляцією. Разом з тим, нинішній історичний рівень вкрай ускладнює організаційно-управлінську підготовку діяльності, переносячи акценти на стимулювання та забезпечення: зокрема, при реалізації вирішальних етапів «сприймати нове для виділення закономірного та випадкового, повторюваного та унікального», «забезпечити своєчасний приплив та обробку інформації як передумову знання», «знати, щоб розуміти», «розуміти для усвідомлених прийняття та здійснення рішень».

У цьому найорганічнішою стає стратегія стимулювання бажаних трансформацій, а не директивного примусу до них. Організаційно-управлінські технології, пов'язані із втіленнями у соціальному програмуванні ідей м'якої влади, гнучкої сили, непрямого впливу тощо, здатні вирішувати завдання багаторівневого впливу на слабоструктуровані складноорганізовані соціальні об'єкти. Вони припускають, зокрема, визнання неповноти, суб'єктивності та внутрішньої обмеженості знань кожного, необхідність обліку командної гри суб'єктів. Можливості раціонально спланованих та добре керованих впливів завжди

локальні. Відтак, кардинальність трансформацій, що відбуваються, у глобальному масштабі, демонструє обмежену практичну істинність деяких раніше розроблених абстракцій та низки дослідницьких методик. Однак, народна еліта аж ніяк не безсила, якщо може опертися при соціальному програмуванні на логіку аналізу, прогнозу, характеристики можливостей та обмежень ефективних конструктивних впливів. Державна стратегія, публічно-приватне партнерство здатні посилювати корисні та локалізувати шкідливі динаміки, підтримувати вектор прогресивних трансформацій, підвищувати рівень довіри в суспільстві, забезпечувати продуктивний базис консолідації, формувати орієнтири змін, впливати на умови проходження процесів керованих, самокерованих та некерованих. Разом з тим, недостатня глибина первинних абстракцій може спричинити звуження одержуваних у процесі сходження від абстрактного до конкретного як теоретичних, так і практичних рекомендацій. Основою регулярного отримання непередбачених (відмінних від декларованих) результатів може бути не лише своєкорисливість, розбіжність інтересів корінних народних та елітних груп, а й невміння здійснювати гнучке управління на основі постсучасного діапазону інструментарію футуродіагностики соціально-економічних процесів, що конвертується у фактори господарської, ідеологічної, політичної як у тактичному, і у стратегічному масштабі. Органічний соціально-економічний розвиток пов'язаний з домінуванням у соціальності характеристик інтеграції, а не роз'єднаності; водночас виходячи з саме узгодження, а не підпорядкування конкретних інтересів громадських груп. Це передбачає обов'язковість укоріненості в його особливостях, що постійно відтворюються, зводяться в ціннісно-сміслові комплекси. Цінності за своєю природою є особистісним зрізом суспільної свідомості, розкриваючись через пізнання ідеальної, духовної, загальнокультурної (зокрема, науково-інтелектуальної та художньо-образної культури). Підвищення рівня та інтенсивності взаємодії та кооперації у суспільстві та створює стійкі передумови, і наполегливо потребує адекватності в організації соціокультурного капіталу, зокрема завершення переходу до соціальної економіки. Найбільш продуктивним стає аналіз, прогнозування та здійснення впливу на соціально-економічні процеси на основі ціннісно-сміслових комплексів, що має відобразитися у трендовому / імітаційному моделюванні трансформацій, застосуванні методик форсайту та івент-аналізу.

Список використаних джерел:

1. Аронсон Э., Пратканис Э. Современные технологии влияния и убеждения. Эпоха пропаганды. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. 543 [1] с.
2. Киви Б. Гигабайты власти. Информационные технологии между свободой и тоталитаризмом. М.: Бестселлер, 2004. 352 с.
3. Алдер Г. НЛП: современные психотехнологии. 2-е изд. СПб.: Питер, 2003. 160 с.
4. Гриндер Дж., Делозье Дж. Черепахи до самого низа. НЛП нового поколения. Мастер-класс гениальности. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. 380 [4] с.
5. Шедяков В.Е. Рефлексивность как элемент поддержки живучести и эффективности систем постсовременного управления. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. № 1 (63). С. 14-20.
6. Angela Merkel: "Hatten Sie gedacht, ich komme mit Pferdeschwanz?" *Die Zeit*. 7 Dec. 2022. URL: <https://www.zeit.de/zustimmung?url=https%3A%2F%2Fwww.zeit.de%2F2022%2F51%2Fangela-merkel-russland-fluechtlingskrise-bundeskanzler/>
7. Theo Prouvost. Hollande: 'There will only be a way out of the conflict when Russia fails on the ground'. *The Kyiv Independent*. December 28, 2022. URL: <https://kyivindependent.com/national/hollande-there-will-only-be-a-way-out-of-the-conflict-when-russia-fails-on-the-ground/>
8. Broun, Ana Luisa. Angela Merkel reveals intention of Minsk agreements. *PL (Prensa Latina)*. News. Saturday, December 10, 2022. <https://www.plenglish.com/news/2022/12/07/angela-merkel-reveals-intention-of-minsk-agreements/>

9. Лискович, Дмитрий. Вучич прокомментировал заявления Меркель и Порошенко о Минских соглашениях. *Новости сегодня*. 11.12.2022. <https://www-11den.escueladeescritores.com/home/?v=obshhestvo/vuchich-prokommentiroval-zayavleniya-merkel-i-poroshenko-o-minskih-soglasheniyah/>
10. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. М.: Эксмо, 2007. 864 с.
11. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. СПб.: Речь, 2003. 304 с.
12. Панарин И.Н. Технология информационной войны. М.: КСП+, 2003. 320 с.
13. Цыганов В.В., Бухарин С.Н. Информационные войны в бизнесе и политике: Теория и методология. М.: Академический Проект, 2007. 336 с.
14. Бухарин С.Н., Цыганов В.В. Методы и технологии информационных войн. М.: Академический Проект, 2007. 382 с.
15. Platt W. Strategic intelligence production: Basic principles. New York: Frederick A. Praeger, 1957. 302 p.
16. Клоков И.В. Чёрный PR. Запрещённые приёмы нападения и защиты. СПб.: Питер, 2007. 208 с.
17. Шедяков В.С. Здійснення бажаних трансформацій соціально-інформаційних систем: постсучасні методологія та онтологія. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2013. № 1 (16). С. 80-87.
18. Шедяков В.Е. Public Relations информационной эры: использование постсовременных социально-политических коммуникаций. *Наукові праці: Науково-методичний журнал* (Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили). Вип. 246. Т. 258. Соціологія. 2015. С. 14-21.
19. Шедяков В.С. Боротьба смислів і протистояння стратегій: регіонально-цивілізаційний вимір. *Політичний менеджмент*. 2012. № 3. С. 31-42.
20. Шедяков В.Е. Информационная составляющая конкурентной войны за рынки: место социальных технологий. *Інституціональна трансформація розвитку економіки України / заг. ред. О.Л. Гальцової*. Запоріжжя – Херсон: Гельветика, 2019. С. 113-128.
21. Шедяков В.Е. Возможности информационного воздействия для осуществления гибкого управления. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 9. С. 143-147.
22. Цымбурский В.А. А знаменый времени не различаете... *Национальные интересы*. 1998. № 1. URL: <http://www.archipelag.ru/ht/authors/cimbursky/library=1285/>
23. Mazzetti M. The Way of the Knife: The CIA, a Secret Army, and a War at the Ends of the Earth. Penguin Books, 2013. 400 p.
24. Блум У. Убийство демократии. Операции ЦРУ и Пентагона в период холодной войны. М.: Кучково поле, 2016. 704 с.
25. Томко М. «Вважаю найважливішим...». *Харківський університет*. 1987. № 9-10 (3216-3217), 27 січ. С. 3.
26. Логачёва Т.М. Постмодерн – состояние общества, где нет главного. Нет нормы. Где всё может стать нормой. *Событие*. 1997. № 34, 19-25 сент. С. 7.
27. Lingling Wei and Marcus Walker. Xi Jinping Doubles Down on His Putin Bet. 'I Have a Similar Personality to Yours.' *The Wall Street Journal*. Dec. 14, 2022 URL: <https://www.wsj.com/articles/xi-jinping-putin-china-russia-relations-11671030896/>
28. Chief of the Defence Staff RUSI Lecture 2022, Admiral Sir Tony Radakin, at the RUSI Lecture 2022 Published 14 December 2022. <https://www.gov.uk/government/speeches/chief-of-the-defence-staff-rusi-lecture-2022/>
29. Хорунжая Т. Симпатии с первого взгляда. *Панорама*. 1998. № 1 (364), янв. С. 3.
30. Моль В. Оттенок уникальности нашей реальности. *Журналист*. 1998, 19-25 мар. С. 3.
31. Логачёва Т.М. Ищите камень неповторимого оттенка. *Журналист*. 1997, 10-16 окт. № 35. С. 6.
32. Казбан М. Что запрограммируешь – то и получишь. *Событие*. 1996, 21 дек. С. 6.
33. Логачёва Т.М. Центризм – не «тёпленькое болото», а «политический клей» государства? *Панорама*. 1998. № 1 (364), янв. С. 2.